

MENINGER KRONIKK

Kritikken av husdyrbasert mat er unyansert og går for langt

Den fremstår dermed som ideologisk og i strid med fakta.

Birger Svihus
Professor i ernæring, Norges miljø- og biovitenskapelige universitet

Husdyrene dominerer i gresslandet Norge og står for tre fjerdedeler av inntektene i landbruket. Men stadig flere vil kua til livs.

I 2023 kommer Nordisk ministerråd med nye kostholdsråd. Der bakes også bærekraft inn. Allerede nå har arbeidet rukket å bli sterkt kritisert av fagfolk innen landbruket, ikke minst som følge av holdninger til husdyrbasert mat. Bekymringen i Helsedirektoratets nylig lanserte kostholdsrapport for en svak økning i konsumet av kjøtt illustrerer det samme.

Det er ikke vanskelig å finne hverken bærekrafts- eller helseargumenter for et redusert inntak av enkelte husdyrprodukter. Men det ligger en rekke premisser til grunn, ikke minst når det gjelder produksjonsmetode og hva vi erstatter denne maten med.

Mer vesentlig er det at kritikken av husdyrbasert mat er for unyansert og går for langt. Den fremstår dermed som ideologisk og i strid med fakta.

Foretrekker luftig bakst. Husdyrhold er en forutsetning for et bærekraftig matsystem, ikke en trussel. I det sirkulære matsystemet spiller husdyrene nemlig en viktig rolle.

Restprodukter av matproduksjonen foredles til høyverdig og smakfull mat, mens husdyrgjødsel bokstavelig talt pløyes tilbake og blir ny plantevekst.

Bare i Norge ville hundretusener tonn av halm, kli og andre biprodukter fra matproduksjonen havnet på dynga om det ikke hadde vært for husdyrene.

Vi kunne hatt et mer bærekraftig kosthold med færre husdyr om vi var villige til å spise mer av den havren og byggen som vokser i kalde og våte Norge. Men vi vil heller ha luftig brød enn graut og flatbrød. Husdyrene redder dagen ved å lage mat som er god nok for vår kresne gane.

Absurd å kutte ut beitedyr. Det største paradokset er imidlertid at nettopp de husdyrene med størst verdi som matprodusenter kommer dårligst ut når klimagassutslipp er det eneste som gjelder.

Vi er avhengige av ku og småfe om det skal bli mat der bare gresset kan gro. Men i vommen dannes den sterke klimagassen metan. Dette er et biprodukt av at gresset blir til mat. Metan brytes imidlertid svært raskt ned og bidrar dermed ikke til global oppvarming om nivået ligger stabilt. Og stabilt er nettopp det metanproduksjonen fra norsk landbruk har vært de siste 100 årene.

Derfor blir det absurd å kutte ut beitedyrene og la kulturlandskapet gro igjen i bærekraftens tjeneste, ikke minst siden vi dermed må langveistransportere mer eksotiske matvarer til landet.

For all del, husdyrproduksjonen kunne så absolutt blitt mer bærekraftig. Særlig om kua i større grad spiste mer gress og mindre korn.

Det er ingen som vil erstatte den deilige ribben med bønnestuing om de ikke er overbevist om at dette er til det beste for folk, fe og klode

Men la oss stikke fingeren i jorden og slå fast at det ikke er matproduksjonen med sitt grønne karbonkretsløp som er årsak til klimakrisen. Det er det svarte kretsløpet som er problemet, der kulldioksid bundet av plantene i kull, olje og gass gjennom millioner av år blir frigjort i løpet av en kort periode.

Viktig kilde til næringsstoffer. Ingenting er så viktig som et sunt kosthold for en god helse og et langt liv i landet. Men selv om husdyrproduktene så absolutt kan bidra til dårlig helse, ville den norske folkehelsen blitt dårligere uten kjøttet, melken og eggene.

Husdyrproduktene er nemlig sammen med sjømat en svært viktig kilde til en rekke vesentlige næringsstoffer.

I dagens rike kosthold er det lett å glemme at mangel på proteiner, vitaminer og mineraler er ernæringens største svøpe på verdensbasis. Som følge av et lavt konsum av husdyrprodukter gjør mangel på vitamin A hundretusener av barn permanent blinde hvert år, og halvparten av gravide kvinner i utviklingsland er anemiske som følge av for lite jern.

Husdyrene er de viktigste bidragsyterne til fett i kostholdet og vil dermed kunne bidra negativt til folkehelsen. Overvekt og fedme rammer tross alt mer enn halvparten av befolkningen.

Men de mange magre husdyrproduktene som mager ost, kylling og rene kjøttstykker har svært lite kalorier. I tillegg har de vist seg å være svært mettende. Husdyrproduktene er derfor i minst like stor grad et viktig verktøy i kampen mot fedme.

Husdyrene har det bedre enn noensinne. Dyr har følelser og er ikke kun noen slags maskiner, slik filosofen

Sammenlignet med det brutale livet i naturen lever de et misunnelsesverdige liv, skriver Birger Svihus om husdyrene.

Terje Bendiksby, NTB

René Descartes definerte dem. Mange dyr har også vist seg å ha en mer betydelig tenkeevne enn man tidligere trodde. For eksempel har forsøk med både griser og storfe vist en stor evne til å håndtere inntrykk og planlegge fremtidig aktivitet.

Flere og flere avviser derfor matproduksjon på dyr på et etisk grunnlag. I dagens moderne husdyrhold får imidlertid husdyrene dekket sine primærbehov for næring, et komfortabelt miljø og et liv med en svært liten grad av frykt, sykdom og skader.

Oppdrettet foregår i tillegg i et miljø der grunnleggende adferdsbehov tilfredsstilles. Husdyrene har det derfor bedre enn noensinne.

For dyrevernsorganisasjonene og veganere er ikke dette nok. De glemmer at det er langt fra å innrømme at dyr har følelser og kognitiv evne, til å sidestille mennesker og dyr. Det avgjørende ligger i nivået av kognitiv evne. Det er lite som tyder på at dyr er bevisste sin egen selvbevissthet, det berømte «jeg» som definerer oss mennesker.

Mangler evne til abstrakt tenkning. Den manglende evnen til abstrakt tenkning har store konsekvenser for velferden. Mens vi mennesker ville lidd med de sterke frihetsbegrensningene de aller fleste dyr under vår kontroll opplever, er abstrakte tanker som kjedsomhet, drømmer om et alternativt liv og selvrealisering umulig uten vår høye kognitive evne.

Det er nettopp derfor både innekomsten og grisen i en bunge kan ha et godt liv til tross for disse begrensningene.

Sammenlignet med det brutale livet i naturen lever de et misunnelsesverdige liv. Med fortsatt høy forskningsaktivitet vil de kunne få det enda bedre.

Men når dyrene har det godt nok, vil forbedringer måtte veies opp mot kostnad, ikke minst slik at bærekraften ikke blir skadelidende.

Det er helt avgjørende at kostholdsrådene reflekterer hvor viktige husdyrproduktene er for et sunt og bærekraftig norsk kosthold, og at de ikke gjennomsyres av en ideologisk motvilje som også blir til hinder for faglig baserte forbedringer.

Dessuten er det ingen som vil erstatte den deilige ribben med bønnestuing om de ikke er overbevist om at dette er til det beste for folk, fe og klode.

Det er helt avgjørende at kostholdsrådene reflekterer hvor viktige husdyrproduktene er for et sunt og bærekraftig norsk kosthold

Bred innsats mot arbeidslivskriminalitet

Marte Mjøs Persen

Arbeids- og inkluderingsminister (Ap)

Forfatter og journalist Einar Haakaas skriver i Aftenposten at de offentlige etatene er propper i arbeidet med å bekjempe kriminalitet i arbeidslivet. Det er jeg uenig i. De offentlige etatene har bidratt til samordnet innsats, økt oppmerksomhet og nødvendige lovendringer for å effektivisere kampen mot arbeidslivskriminalitet.

For å lykkes trengs det spisset innsats fra politi og kontrollatater, men også en bred innsats i hele det norske samfunnet. Alle må slutte å kjøpe varer og tjenester fra kriminelle aktører. Det gjelder de store offentlige innkjøperne, men også bedriftene og forbrukerne. Derfor trengs det bredt samarbeid og et sterkt førstelinjeforsvar gjennom et seriøst og organisert arbeidsliv.

Haakaas tar feil når han hevder at regjeringen kun lener seg på Arbeidstilsynet. Selve handlingsplanen mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet er et bevis mot det. I tillegg vil jeg fremheve arbeidet med Norgesmodell, som skjerper innsatsen for at offentlig innkjøp skal bidra til å gjøre markedet mindre for de kriminelle. Arbeidet med å gjøre faste, hele stillinger til standarden i norsk arbeidsliv er også sentralt. Det siste er viktig for å styrke arbeidstakerens situasjon også der de står i fare for å utnyttas.

Men selvsagt er samarbeidet mellom etatene generelt og i a-krimsentrene spesielt viktig. Samarbeidet er satt i gang nettopp fordi det er behov for å bruke andre metoder når vi møter multikriminelle aktører.

Regjeringen endret i sommer regelverket for deling av taushetsbelagte opplysninger. Slik kan etatene dele mer og jobbe mer effektivt. Jeg ønsker også at vi kan se på muligheter for regelverksendringer som kan gi politiet et tydeligere grunnlag for samarbeid med Arbeidstilsynet, Skatteetaten og Nav.

Vi har nylig fått en rapport med innspill til hvordan samarbeidet kan bli bedre, hvordan politiets rolle kan avklares, og hvordan det kan satses mer på systematisk innhenting av kunnskap. Dette vil regjeringen vurdere i fellesskap med politiet og kontrollatene.

Det er helt nødvendig at fagbevegelsen, arbeidsgiverne og myndighetene står sammen og bruker sine arenaer for å inkludere flere i et seriøst og trygt arbeidsliv.